

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VIII kadencja

Druk nr 1970

Warszawa, 26 października 2017 r.

Pan
Marek Kuchciński
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

- o Instytucie Solidarności i Odwagi.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy panią poseł Elżbietę Kruk.

(-) Waldemar Andzel; (-) Barbara Bartuś; (-) Joanna Borowiak; (-) Przemysław Czarnecki; (-) Witold Czarnecki; (-) Barbara Dziuk; (-) Ewa Filipiak; (-) Szymon Giżyński; (-) Jarosław Gonciarz; (-) Jerzy Gosiewski; (-) Józefa Hryniewicz; (-) Piotr Kaleta; (-) Lech Kołakowski; (-) Elżbieta Kruk; (-) Tomasz Ławniczak; (-) Krzysztof Maciejewski; (-) Andrzej Matusiewicz; (-) Anna Milczanowska; (-) Jan Mosiński; (-) Kazimierz Moskal; (-) Marek Polak; (-) Łukasz Schreiber; (-) Wojciech Skurkiewicz; (-) Czesław Sobierajski; (-) Ewa Szymańska; (-) Sylwester Tułajew; (-) Maria Zuba; (-) Wojciech Zubowski.

U S T A W A

z dnia2017 r.

o Instytucie Solidarności i Odwagi

Rozdział I

Przepisy ogólne

Art. 1. Ustawa określa organizację i zadania Instytutu Solidarności i Odwagi, zwanego dalej „Instytutem”.

Art. 2. 1. Instytut jest instytutem badawczym w rozumieniu ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1158 i 1452).

2. Instytut ma osobowość prawną.

3. Siedzibą Instytutu jest miasto stołeczne Warszawa.

4. Nadzór nad Instytutem sprawuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, zwany dalej „ministrem”.

Art. 3. 1. Celem działalności Instytutu jest inicjowanie, podejmowanie i wspieranie działań mających na celu upamiętnienie i uhonorowanie osób żyjących, zmarłych lub zamordowanych, zasłużonych dla Narodu Polskiego, zarówno w kraju, jak i za granicą, w dziele pielęgnowania pamięci lub niesienia pomocy osobom narodowości polskiej lub obywatelom polskim innych narodowości będącym ofiarami zbrodni sowieckich, nazistowskich zbrodni niemieckich, zbrodni z pobudek nacjonalistycznych lub innych przestępstw stanowiących zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodni wojennych, w okresie od dnia 8 listopada 1917 r. do dnia 31 lipca 1990 r.

2. Do zadań Instytutu należy:

- 1) prowadzenie, inicjowanie i wspieranie badań naukowych w zakresie określonym w ust. 1;
- 2) prowadzenie oraz poszerzanie baz danych, księgozbiorów i archiwów w Rzeczypospolitej Polskiej i za granicą w zakresie określonym w ust. 1;
- 3) popularyzowanie, dokumentowanie i poszerzanie wiedzy w zakresie określonym w ust. 1, w tym gromadzenie, ewidencjonowanie, przechowywanie, digitalizacja,

opracowywanie, udostępnianie i zabezpieczanie materiałów lub ich kopii, w tym poprzez współpracę z innymi podmiotami;

- 4) upowszechnianie wiedzy o osobach, o których mowa w ust. 1;
- 5) inicjowanie, prowadzenie i wspieranie działań informacyjnych, edukacyjnych i kulturalnych w zakresie określonym w ust. 1;
- 6) zgłaszanie ministrowi właściwemu do spraw zagranicznych inicjatywy nadania osobom, o którym mowa w ust. 1 Krzyża Wschodniego, o którym mowa w ustawie z dnia 15 grudnia 2016 r. o ustanowieniu Krzyża Wschodniego (Dz.U. z 2017 r. poz. 8 i 973) lub Krzyża Zachodniego, o którym mowa w ustawie z dnia 7 kwietnia 2017 r. o ustanowieniu Krzyża Zachodniego (Dz.U. poz. 973);
- 7) zgłaszanie uprawnionym organom inicjatyw nadania innego odznaczenia lub orderu osobom, o których jest mowa w ust. 1 ;
- 8) prowadzenie działalności wydawniczej w zakresie, o którym mowa w ust. 1;
- 9) organizowanie uroczystości, konferencji, sympozjów, wykładów, seminariów, dyskusji oraz prowadzenie innej działalności popularyzatorskiej, zarówno w Rzeczypospolitej Polskiej, jak i za granicą, w zakresie określonym w ust. 1;
- 10) współpraca z krajowymi, zagranicznymi i międzynarodowymi instytucjami naukowymi i stowarzyszeniami w zakresie, o którym mowa w ust. 1;
- 11) produkcja i współprodukowanie materiałów audiowizualnych, w tym filmów o wysokim poziomie artystycznym, dotycząca zagadnień związanych z zakresem, o którym mowa w ust. 1, w celu ich nadania w programach mediów publicznych i prywatnych lub internecie albo rozpowszechniania w inny sposób;
- 12) popularyzacja problematyki o której mowa w ust. 1.

Art. 4. 1. Instytut działa na podstawie ustawy i statutu.

2. Minister, w drodze zarządzenia, nadaje Instytutowi statut, w którym określa organizację wewnętrzną Instytutu, mając na względzie prawidłowe i sprawne wykonywanie zadań przez Instytut.

3. W sprawach nieuregulowanych niniejszą ustawą do Instytutu stosuje się przepisy ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych. Ministrem właściwym w rozumieniu przepisów, o których mowa w zdaniu pierwszym, jest minister.

Rozdział II

Organy i organizacja Instytutu

Art. 5. Organami Instytutu są:

- 1) Dyrektor Instytutu;
- 2) Rada Pamięci.

Art. 6. 1. Dyrektora Instytutu powołuje i odwołuje minister.

2. Na stanowisko Dyrektora Instytutu może być powołana osoba, która:

- 1) jest obywatelem polskim;
- 2) korzysta z pełni praw publicznych;
- 3) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo ani umyślne przestępstwo skarbowe;
- 4) posiada wykształcenie wyższe;
- 5) wyróżnia się wiedzą z zakresu historii Polski i Narodu Polskiego;
- 6) cieszy się nieposzlakowaną opinią i daje rękojmię prawidłowego wykonywania powierzonych zadań;
- 7) nie pełniła służby zawodowej ani nie pracowała w organach bezpieczeństwa państwa wymienionych w art. 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz.U. z 2016 r. poz. 1721 oraz z 2017 r. poz. 1530), ani nie była ich współpracownikiem.

3. Wynagrodzenie Dyrektora Instytutu ustala minister zgodnie z przepisami ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (Dz. U. z 2017 r. poz. 1222)

Art. 7. Osoba powołana na stanowisko Dyrektora Instytutu nie może:

- 1) zajmować innego stanowiska, z wyjątkiem stanowiska naukowo-dydaktycznego lub naukowego w szkole wyższej, Polskiej Akademii Nauk, instytucie badawczym lub innej jednostce naukowej, ani wykonywać innych zajęć zarobkowych niedających się pogodzić z obowiązkami i godnością jego urzędu;
- 2) należeć do partii politycznej;
- 3) wykonywać innych czynności, które pozostają w sprzeczności z jego obowiązkami albo mogą wywołać podejrzenie o jego stronnictwo lub interesowność;

- 4) prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z obowiązками i godnością jego urzędu.

Art. 8. Do zadań i obowiązków Dyrektora Instytutu należy:

- 1) kierowanie pracami Instytutu;
- 2) reprezentowanie Instytutu na zewnątrz;
- 3) zapewnienie funkcjonowania i ciągłości pracy Instytutu;
- 4) opracowywanie rocznego planu działania Instytutu;
- 5) opracowywanie rocznego planu finansowego Instytutu;
- 6) opracowywanie rocznego sprawozdania finansowego Instytutu i przedstawianie go ministrowi;
- 7) sporządzanie rocznego sprawozdania z działalności Instytutu i przedstawianie go ministrowi;
- 8) sprawowanie zarządu nad mieniem Instytutu;
- 9) prowadzenie gospodarki finansowej Instytutu;
- 10) rozliczanie dotacji otrzymanych z budżetu państwa;
- 11) podejmowanie czynności w sprawach z zakresu prawa pracy.

Art. 9. 1. Rada Pamięci jest organem opiniodawczo-doradczym Dyrektora Instytutu.

2. Rada Pamięci w szczególności opiniuje inicjatywy o nadanie osobom, o którym mowa w art. 3 ust. 1 Krzyża Wschodniego, Krzyża Zachodniego lub innego odznaczenia lub orderu.

3. Rada Pamięci składa się z nie mniej niż siedmiu i nie więcej niż jedenastu członków, powoływanych i odwoływanych przez ministra spośród osób wyróżniających się wysokimi walorami moralnymi oraz wiedzą z zakresu historii Polski i Narodu Polskiego.

4. Pracami Rady Pamięci kieruje przewodniczący, powoływany i odwoływany przez ministra.

5. Szczegółowe zadania i kompetencje Rady Pamięci oraz tryb powoływania jej członków określa statut Instytutu.

6. Z tytułu działalności w Radzie Pamięci nie przysługuje wynagrodzenie.

7. Członkom Rady Pamięci, mającym inne miejsce zamieszkania niż miejsce posiedzeń Rady, przysługują diety, zwrot kosztów podróży i noclegów związanych z uczestnictwem w tych posiedzeniach, na podstawie przepisów wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 Kodeksu pracy.

Rozdział III

Gospodarka Instytutu

Art. 10. 1. Instytut prowadzi samodzielną gospodarkę finansową na zasadach określonych w niniejszej ustawie oraz ustawie z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych.

2. Przychodami Instytutu są:

- 1) dotacja podmiotowa określana corocznie w ustawie budżetowej, przekazywana przez ministra ze środków ujętych w części budżetowej, której jest dysponentem;
- 2) przychody z działalności gospodarczej prowadzonej na zasadach określonych w art. 12;
- 3) środki finansowe z funduszy Unii Europejskiej lub z krajowych i międzynarodowych projektów i programów badawczych;
- 4) przychody ze sprzedaży albo z tytułu przekazania do odpłatnego używania rzeczowych składników majątkowych będących własnością Instytutu;
- 5) darowizny, spadki i zapisy;
- 6) odsetki od środków zgromadzonych na rachunkach bankowych Instytutu, chyba że przepisy odrębne lub umowa, na podstawie której Instytut otrzymał środki, stanowią inaczej;
- 7) przychody z innych tytułów.

Art. 11. 1. Podstawą gospodarki finansowej Instytutu jest roczny plan finansowy ustalany na okres roku obrotowego. Rokiem obrotowym jest rok kalendarzowy.

2. Roczny plan finansowy ustala Dyrektor Instytutu po zasięgnięciu opinii Rady Pamięci.

Art. 12. 1. Instytut może prowadzić działalność gospodarczą na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2016 r. poz. 1829, z późn. zm.). Działalność ta jest wyodrębniona pod względem finansowym i rachunkowym z działalności, o której mowa w art. 3 ust. 2.

2. Działalność gospodarcza, o której mowa w ust. 1, nie może być finansowana z określonej corocznie w ustawie budżetowej dotacji podmiotowej.

3. Dochód z działalności gospodarczej, o której mowa w ust. 1, służy wyłącznie realizacji zadań Instytutu określonych w art. 3 ust. 2.

Art. 13. 1. Tworzy się następujące fundusze Instytutu:

- 1) fundusz statutowy;
- 2) fundusz rezerwowy;
- 3) zakładowy fundusz świadczeń socjalnych, który tworzy się na zasadach określonych w ustawie z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 800, 1984 i 2255);
- 4) inne fundusze, jeżeli obowiązek ich utworzenia wynika z odrębnych przepisów.

2. Fundusz statutowy Instytutu stanowi równowartość majątku Instytutu według stanu na dzień rozpoczęcia działalności.

3. Podziału zysku netto dokonuje minister na wniosek Dyrektora Instytutu. Minister, mając na względzie dbałość o prawidłowe funkcjonowanie Instytutu, może dokonać innego niż wnioskowany podziału zysku.

4. Stratę netto Instytutu pokrywa się z funduszu rezerwowego.

5. Fundusz statutowy zmniejsza się o straty netto nieznajdujące pokrycia w funduszu rezerwowym.

Art. 14. 1. Instytut może ustanawiać i finansować nagrody rzeczowe i finansowe dla osób, o których mowa w art. 3 ust. 1.

2. Minister określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i tryb przyznawania nagród, o których mowa w ust. 1, oraz rodzaje tych nagród, uwzględniając potrzebę godnego i sprawiedliwego uhonorowania osób, o których mowa w art. 3 ust. 1.

Art. 15. 1. Instytut może ustanawiać i finansować stypendia dla wspierania badań naukowych, działań edukacyjnych i kulturalnych w zakresie, o którym mowa w art. 3 ust. 1, w szczególności dla pracowników naukowych oraz osób wyróżniających się w działaniach, o których mowa w art. 3 ust. 1.

2. Minister określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i tryb przyznawania oraz pozbawiania stypendiów, o których mowa w ust. 1, a także rodzaje i wysokość stypendiów, uwzględniając potrzebę wsparcia działań najpełniej służących realizacji celów Instytutu.

Rozdział IV

Zmiany w przepisach obowiązujących

Art. 16. W ustawie z dnia 15 grudnia 2016 r. o ustanowieniu Krzyża Wschodniego (Dz.U. z 2017 r. poz. 8 i 973) w art. 3 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Minister właściwy do spraw zagranicznych przedstawia wnioski z własnej inicjatywy lub z inicjatywy związków i stowarzyszeń kombatanckich, organizacji społecznych, Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, Dyrektora Instytutu Solidarności i Odwagi oraz osób prywatnych, po uzyskaniu pozytywnej opinii Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.”

Art. 17. W ustawie z dnia 7 kwietnia 2017 r. o ustanowieniu Krzyża Zachodniego (Dz.U. poz. 973) w art. 3 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Minister właściwy do spraw zagranicznych przedstawia wnioski z własnej inicjatywy lub z inicjatywy związków i stowarzyszeń kombatanckich, organizacji społecznych, Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, Dyrektora Instytutu Solidarności i Odwagi oraz osób prywatnych, po uzyskaniu pozytywnej opinii Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.”

Rozdział V

Przepisy dostosowujące, przejściowe i końcowe

Art. 18. Tworzy się Instytut Solidarności i Odwagi.

Art. 19. 1. Minister, na zasadach określonych w odrębnych przepisach, wyposaży Instytut w nieruchomości niezbędne do jego działalności.

2. Instytut jest zwolniony z podatków i innych danin publicznych z tytułu wyposażenia , o którym mowa w ust. 1.

3. Instytut nie ponosi opłat sądowych w zakresie związanym z wyposażeniem, o którym mowa w ust. 1.

Art. 20. 1. Minister przyzna Instytutowi w 2017 r. ze środków budżetu państwa ujętych w części budżetowej, której jest dysponentem, jednorazową dotację w wysokości 75 milionów złotych na pierwsze wyposażenie w środki obrotowe.

2. Niewykorzystane w 2017r. środki dotacji, o której mowa w ust. 1, przechodzą na kolejny rok obrotowy.

Art. 21. 1. Minister, w drodze zarządzenia, powoła w terminie czternastu dni od dnia wejścia w życie ustawy Pełnomocnika do spraw Organizacji Instytutu Solidarności i Odwagi, zwanego dalej „Pełnomocnikiem”, określając zakres jego zadań i środki niezbędne do ich realizacji oraz ustalając jego wynagrodzenie.

2. Celem działania Pełnomocnika jest zorganizowanie Instytutu, zatrudnienie pracowników Instytutu oraz podjęcie innych czynności niezbędnych do rozpoczęcia pracy Instytutu.

3. Pełnomocnik, od dnia powołania, wykonuje zadania i obowiązki Dyrektora Instytutu.

4. Pełnomocnik kończy swoją działalność z chwilą powołania Dyrektora Instytutu.

Art. 22. 1. Instytut nabywa osobowość prawną z dniem wejścia w życie ustawy.

2. Pełnomocnik niezwłocznie złoży wniosek o wpisanie Instytutu do Krajowego Rejestru Sądowego.

Art. 23. Minister powołuje Dyrektora Instytutu oraz członków Rady Pamięci w terminie trzech miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

Art. 24. 1. Roczny plan finansowy Instytutu na rok 2017 ustala Pełnomocnik.

2. Do czasu ustalenia rocznego planu finansowego Instytutu na rok 2018 podstawę gospodarki finansowej Instytutu w roku 2018 stanowi projekt tego planu.

Art. 25. 1. W celu wykonania przepisów ustawy Prezes Rady Ministrów dokonuje, w drodze rozporządzenia, przeniesienia planowanych dochodów i wydatków budżetowych, w tym wynagrodzeń oraz limitów zatrudnienia, między częściami, działami i rozdziałami budżetu państwa z zachowaniem przeznaczenia środków publicznych wynikającego z ustawy budżetowej.

2. W celu wykonania przepisów ustawy minister dokona przeniesienia wydatków między działami klasyfikacji budżetowej w ramach części budżetowej, której jest dysponentem.

Art. 26. Ustawa wchodzi w życie po upływie 7 dni od dnia ogłoszenia.

Uzasadnienie

Bezpieczeństwo i rozwój każdego państwa zależy m. in. od dobrych stosunków z innymi narodami zbudowanymi na prawdzie nawet niezwykle bolesnej.

Ale obok potrzeby opowiedzenia prawdy o tragicznych wydarzeniach z przeszłości istnieje obowiązek docenienia osób ratujących Polaków i płacących za to często życiem swoim i swoich rodzin. Chcemy także uczcić pamięć Polaków ratujących swoich współobywateli. Trzeba docenić tych, którzy dawali świadectwo prawdzie o zbrodniach na narodzie polskim lub pomagali dochodzić do niej – często narażając się na represje.

Mamy niespłacony dług wdzięczności wobec tych ludzi. Chcemy oddać im hołd.

Zadaniem Rzeczypospolitej Polskiej jest więc wyrażenie wdzięczności oraz utrwalenie bohaterstwa tych Sprawiedliwych, którzy jeszcze żyją. To najwięksi przyjaciele Polski i Polaków, którzy w sposób najwspanialszy z możliwych osobistym heroizmem i poświęceniem dali świadectwo w godzinie próby.

Dziesiątki lat po tragicznych wydarzeniach większość bohaterów, którym polska zbiorowość winna jest wdzięczność, już jednak nie żyje. W wielu przypadkach polskie państwo będzie więc mogło uhonorować przedstawicieli następnych pokoleń.

Musimy pamiętać także o tych, którzy często w odległych zakątkach świata dawali schronienie uciekinierom z nieludzkiej ziemi. Bez nich nie przetrwałoby wiele polskich istnień.

Docenianie szlachetnych ludzi i czynów, wyrażanie wdzięczności wobec sprawiedliwych jest takim działaniem w relacjach międzynarodowych, które wydobywa i eksponuje to, co w stosunkach między narodami najlepsze i w najwyższym stopniu godne czci. Działalność tego rodzaju stanowić może więc największy z kroków, wiodących ku wzajemnemu zrozumieniu, zbliżeniu, pojednaniu.

Przewidywane skutki finansowe i źródła finansowania

Przewidywany skutek finansowy ustawy w roku 2017 to 75 milionów złotych na pierwsze wyposażenie w środki obrotowe.

Jednorazowa dotacja na pierwsze wyposażenie w środki obrotowe oraz dotacje podmiotowe będą sfinansowane z budżetu państwa, z części budżetowej, której dysponentem jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Założenia podstawowych aktów wykonawczych

Rozporządzenie, o którym mowa w art. 14 ust. 2

Rozporządzenie określać będzie szczegółowe warunki i tryb przyznawania nagród rzeczowych i finansowych dla osób, o których mowa w art. 3 ust. 1 oraz rodzaje tych nagród, w tym:

- rodzaje nagród finansowych, poprzez przesądzenie, że nagrody będą mogły być jednorazowe lub okresowe, określenie minimalnej i maksymalnej kwoty tych nagród, częstotliwości wypłaty nagród okresowych oraz kryteriów określenia kwoty nagrody
- rodzaje nagród rzeczowych
- kryteria uprawniające do przyznania nagrody, z podziałem na jej rodzaje
- osób uprawnionych do zgłaszania kandydatów do nagrody
- wymagane elementy wniosku o przyznanie nagrody
- trybu oceny wniosków o przyznanie nagrody, w szczególności określenie zakresu kompetencji Rady Pamięci oraz Dyrektora Instytutu oraz terminów na załatwienie sprawy
- prawa i obowiązki osoby nagrodzonej
- tryb i warunki pozbawiania nagrody w szczególnie uzasadnionych przypadkach

Rozporządzenie, o którym mowa w art. 15 ust. 2

Rozporządzenie określać będzie szczegółowe warunki i tryb przyznawania oraz pozbawiania stypendiów dla wspierania badań naukowych, działań edukacyjnych i kulturalnych w zakresie, o którym mowa w art. 3 ust. 1, w szczególności dla pracowników naukowych oraz osób wyróżniających się w działaniach, o których mowa w art. 3 ust. 1, w tym:

- rodzaje stypendiów (w tym stypendia na realizację badań naukowych)
- tryb informowania o naborze wniosków o przyznanie stypendiów
- wymagane elementy wniosku o przyznanie stypendium
- tryb opiniowania wniosków o przyznanie stypendium przez komisję konkursową oraz sposób jej powoływania
- kryteria przyznawania lub odmowy przyznania stypendium
- rodzaj stypendium: w formie świadczenia jednorazowego lub okresowego
- minimalną i maksymalną kwoty tych stypendiów
- sposób wypłaty stypendium
- prawa i obowiązki stypendysty
- tryb i warunki pozbawiania stypendium w szczególnie uzasadnionych przypadkach

Projekt wywołuje pozytywne skutki społeczne i prawne.

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Warszawa, 30 października 2017 r.

BAS-WAPM-2184/17
TRYB PILNY

Pan Marek Kuchciński
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu ustawy o Instytucie Solidarności i Odwagi (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Elżbieta Kruk)

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2012 r. poz. 32, ze zmianami) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

Projekt ustawy zmierza do ustanowienia i określenia organizacji i zadań Instytutu Solidarności i Odwagi (dalej: „Instytut”). Instytut ma mieć charakter instytutu badawczego, którego celem ma być inicjowanie, podejmowanie i wspieranie działań mających na celu upamiętnienie i uhonorowanie osób zasłużonych dla Narodu Polskiego w zakresie pielęgnowania pamięci lub niesienia pomocy prześladowanym osobom narodowości polskiej lub obywatelom polskim innych narodowości. Wśród zadań Instytutu projekt ustawy wymienia m.in. prowadzenie działalności wydawniczej oraz produkcję materiałów audiowizualnych, w tym filmów, dotyczących wskazanej wyżej problematyki. Wśród przychodów Instytutu projektodawcy wskazują dotację podmiotową określaną corocznie w ustawie budżetowej. Projekt przewiduje też, że Instytut będzie mógł prowadzić działalność gospodarczą na zasadach określonych w ustawie z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej¹. Działalność ta ma być wyodrębniona pod względem finansowym i rachunkowym z działalności objętej zakresem zadań Instytutu i nie może być finansowana z dotacji budżetowej, natomiast osiągnięty z niej dochód może służyć wyłącznie wskazanym w ustawie zadaniom Instytutu. Instytut ma zostać wyposażony przez właściwego ministra w nieruchomości niezbędne do jego działalności, przy czym Instytut ma być zwolniony ze związanych z tym przekazaniem podatków i opłat. Jednym z warunków umożliwiających

¹ Dz. U. z 2016 r. poz. 1829, ze zmianami.

powołanie na stanowisko Dyrektora Instytutu ma być posiadanie polskiego obywatelstwa.

Projekt zmierza ponadto do znowelizowania ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o ustanowieniu Krzyża Wschodniego² oraz ustawy z dnia 7 kwietnia 2017 r. o ustanowieniu Krzyża Zachodniego³.

Ustawa ma wejść w życie po upływie 7 dni od dnia jej ogłoszenia.

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem ustawy

Dokonując oceny projektu należy wziąć pod uwagę:

- art. 107 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TfUE), co do zasady zakazujący przyznawania pomocy publicznej i jednocześnie określający sytuacje, w których pomoc jest lub może być dopuszczalna;

- rozporządzenie Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu⁴ (dalej: „rozporządzenie”), z uwzględnieniem Zasad ramowych dotyczących pomocy państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną⁵ (dalej: „Zasady ramowe”);

- art. 45 TfUE ustanawiający swobodę przepływu pracowników w ramach UE.

3. Analiza przepisów projektu pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

3.1 Finansowanie działalności o charakterze niegospodarczym prowadzonej przez organizację prowadzącą badania i upowszechniającą wiedzę nie jest objęte zakazem wynikającym z art. 107 ust. 1 TfUE.

Zgodnie z art. 2 pkt 83 rozporządzenia, „organizacja prowadząca badania i upowszechniająca wiedzę” oznacza podmiot (jak np. uniwersytet lub instytut badawczy) niezależnie od jego statusu prawnego (ustanowionego na mocy prawa publicznego lub prywatnego) lub sposobu finansowania, którego podstawowym celem jest samodzielne prowadzenie badań podstawowych, badań przemysłowych lub eksperymentalnych prac rozwojowych lub rozpowszechnianie na szeroką skalę wyników takich działań poprzez nauczanie, publikację lub transfer wiedzy. W świetle powyższych kryteriów Instytut może zostać zakwalifikowany jako organizacja prowadząca badania i upowszechniająca wiedzę, o czym świadczą jego zadania wskazane w art. 3 ust. 2 projektu (w tym w szczególności prowadzenie, inicjowanie i wspieranie badań naukowych, popularyzowanie, dokumentowanie i poszerzanie wiedzy), jak i

² Dz. U. z 2017 r., poz. 8 i 973.

³ Dz. U. poz. 973.

⁴ Dz. Urz. UE L 187 z 26.6.2014, s. 1.

⁵ Komunikat Komisji Europejskiej, Dz. Urz. UE C 198, 27.6.2014, s. 1–29.

poddanie go (w zakresie nieuregulowanym w projekcie) przepisom ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych⁶ (art. 4 ust. 3 projektu).

Artykuł 2 pkt 83 rozporządzenia wymaga ponadto, aby w przypadkach, gdy jednostka prowadząca badania i upowszechniająca wiedzę prowadzi również działalność gospodarczą, finansowanie, koszty i dochody związane z tą działalnością gospodarczą były rozliczane oddzielnie. Zgodnie z art. 12 projektu, Instytut może prowadzić działalność gospodarczą. Działalność ta ma być wyodrębniona pod względem finansowym i rachunkowym z działalności polegającej na realizacji zadań Instytutu, a ponadto nie może być finansowana z określonej corocznie w ustawie budżetowej dotacji podmiotowej.

Należy przy tym podkreślić, że upowszechnianie i popularyzowanie wiedzy jest przez projektodawców rozumiane szeroko i obejmuje m.in. prowadzenie działalności wydawniczej oraz produkcję materiałów audiowizualnych, w tym filmów, dotyczących zagadnień związanych z zakresem objętym celami Instytutu. Wobec powyższego należy zaznaczyć, że w ocenie Komisji Europejskiej, w ramach działalności zazwyczaj mającej charakter niegospodarczy mieszczą się działania związane z transferem wiedzy. Pojęcie „transfer wiedzy” jest rozumiane szeroko i obejmuje m.in. wszelkie procesy, których celem jest dzielenie się zgromadzoną wiedzą, w tym w drodze publikacji. Transfer wiedzy obejmuje działania prowadzone przez organizację prowadzącą badania, a wszelkie zyski z tych działań mają być reinwestowane w jej zasadniczą działalność⁷. Wydaje się, że produkcja filmów popularyzujących zgromadzoną wiedzę mieści się w ramach tak rozumianego „transferu wiedzy”. Natomiast działalność wykraczająca poza te granice mogłaby zostać uznana za działalność o charakterze gospodarczym.

Wobec powyższego, uwzględniając wskazane zastrzeżenie, można uznać, że działalność polegająca na realizacji zadań Instytutu ma charakter niegospodarczy i jej finansowanie nie jest objęte rygorami określonymi w art. 107 TfUE.

3.2 Artykuł 45 ust. 1-3 TfUE ustanawia swobodny przepływ pracowników i nakazuje zniesienie wszelkiej dyskryminacji ze względu na przynależność państwową między pracownikami państw członkowskich. Artykuł 45 ust. 4 TfUE stanowi jednak, że postanowienia tego artykułu nie mają zastosowania do zatrudnienia w administracji publicznej. Wykładni owego odstępstwa należy dokonywać w sposób, który ograniczy jego zakres do tego, co jest ściśle niezbędne, aby zagwarantować ochronę interesów państwa. Pojęcie „administracji publicznej” w rozumieniu art. 45 ust. 4 TfUE dotyczy stanowisk, które są związane z bezpośrednim lub pośrednim udziałem w wykonywaniu władzy publicznej oraz funkcji, które mają na celu ochronę ogólnych interesów państwa (lub jednostek samorządu terytorialnego) i wymagają zatem od osób

⁶ Dz.U. z 2017 r. poz. 1158 i 1452.

⁷ Zasady ramowe, pkt. 15 v, 18, 19.

dysponujących tymi uprawnieniami istnienia szczególnego stosunku solidarności względem państwa oraz wzajemności praw i obowiązków, na których oparta jest więź obywatelstwa. Ponadto w ocenie Trybunału Sprawiedliwości UE (dalej: TSUE) ochrona interesów państwa członkowskiego nie będzie zagrożona, jeśli prerogatywy władzy publicznej będą wykonywane wyłącznie w sposób sporadyczny przez obywateli innych państw członkowskich⁸.

Należy ocenić, czy wymóg posiadania obywatelstwa polskiego przez Dyrektora Instytutu nie narusza art. 45 TfUE. Zadania i obowiązki Dyrektora Instytutu zostały określone w art. 8 projektu. Przede wszystkim wykonuje on funkcje kierownicze, planistyczne i sprawozdawcze, a także prowadzi gospodarkę finansową Instytutu. Ponadto, zgodnie z art. 24 ust. 1 pkt 6 ustawy o instytutach badawczych⁹, dyrektor podejmuje decyzje we wszystkich sprawach dotyczących instytutu, z wyjątkiem spraw należących do zakresu działania rady naukowej. Na podstawie samego tylko projektu ustawy nie sposób ocenić podziału kompetencji między Dyrektorem Instytutu a Radą Pamięci, ponieważ jej szczegółowe zadania i kompetencje mają zostać określone w statucie Instytutu (art. 9 ust. 5 projektu). Zważywszy jednak na fakt, że Instytut jest instytucją o charakterze badawczym (art. 3 projektu), nie zaś organem władzy, wskazane wyżej funkcje nie uzasadniają objęcia stanowiska Dyrektora Instytutu wyłączeniem przewidzianym w art. 45 ust. 4 TfUE. Na marginesie należy też zaznaczyć, że art. 24 ust. 6 ustawy o instytutach badawczych, określający wymogi wobec dyrektorów instytutów badawczych, nie przewiduje warunku posiadania obywatelstwa polskiego.

W odniesieniu do możliwości ustanawiania i finansowania nagród dla osób zasłużonych dla Narodu Polskiego (art. 14 projektu), jak również stypendiów dla wspierania badań naukowych, działań edukacyjnych i kulturalnych w zakresie objętym celami Instytutu (art. 15 projektu) należy wskazać, że szczegółowe warunki i tryb przyznawania nagród (w szczególności określenie zakresu kompetencji Rady Pamięci oraz Dyrektora Instytutu¹⁰) i stypendiów mają zostać ustalone przez ministra w rozporządzeniu. Wobec powyższego na chwilę sporządzenia opinii nie jest możliwe ustalenie zakresu kompetencji Dyrektora Instytutu w odniesieniu do przyznawania powyższych świadczeń. Niemniej, niezależnie od tego, nie wydaje się, aby ewentualne uprawnienia Dyrektora Instytutu w tym zakresie pozwalały na objęcie tego stanowiska wyłączeniem określonym w art. 45 ust. 4 TfUE. Po pierwsze, wobec całokształtu kompetencji Dyrektora Instytutu udział w procedurze przyznawania świadczenia ma charakter marginalny. Po drugie, nie wydaje się, aby charakter spraw podlegających rozstrzygnięciu w ramach tych postępowań był taki, aby

⁸ Wyrok TSUE z dnia 10 września 2014 r. w sprawie C-270/13 Iraklis Haralambidis, ECLI:EU:C:2014:2185, pkt. 42-44, 59.

⁹ Zgodnie z art. 4 ust. 3 projektu, w zakresie nieuregulowanym stosuje się ustawę o instytutach badawczych.

¹⁰ Zob. założenia podstawowych aktów wykonawczych dołączone do projektu.

wykluczenie obywateli z innych państw członkowskich mogło być uznane za ściśle niezbędne dla zagwarantowania ochrony interesów państwa.

Wobec powyższego należy uznać, że wyłączenie możliwości obejmowania stanowiska Dyrektora Instytutu przez obywateli innych niż Polska państw członkowskich UE (art. 6 ust. 2 pkt 1 projektu) może zostać uznane za naruszenie art. 45 TfUE.

4. Konkluzja

Artykuł 6 ust. 2 pkt 1 projektu ustawy o Instytucie Solidarności i Odwagi może zostać uznany za niezgodny z art. 45 TfUE. W pozostałym zakresie projekt nie narusza prawa Unii Europejskiej.

Akceptował:
Wicedyrektor
Biura Analiz Sejmowych

Przemysław Sobolewski

Warszawa, 30 października 2017 r.

BAS-WAPM-2185/17
TRYB PILNY

Pan Marek Kuchciński
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia w sprawie stwierdzenia, czy poselski projekt ustawy o Instytucie Solidarności i Odwagi (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Elżbieta Kruk) jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej w rozumieniu art. 95a regulaminu Sejmu

Projekt ustawy zmierza do ustanowienia i określenia organizacji i zadań Instytutu Solidarności i Odwagi (dalej: „Instytut”). Instytut ma mieć charakter instytutu badawczego, którego celem ma być inicjowanie, podejmowanie i wspieranie działań mających na celu upamiętnienie i uhonorowanie osób zasłużonych dla Narodu Polskiego w zakresie pielęgnowania pamięci lub niesienia pomocy prześladowanym osobom narodowości polskiej lub obywatelom polskim innych narodowości. Projekt zmierza ponadto do znowelizowania ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o ustanowieniu Krzyża Wschodniego¹ oraz ustawy z dnia 7 kwietnia 2017 r. o ustanowieniu Krzyża Zachodniego².

Projekt nie zawiera przepisów mających na celu wykonanie prawa Unii Europejskiej. Projekt nie jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej w rozumieniu art. 95a regulaminu Sejmu.

Akceptował:
Wicedyrektor
Biura Analiz Sejmowych

Przemysław Sobolewski

¹ Dz. U. z 2017 r., poz. 8 i 973.

² Dz. U. poz. 973.